

УДК 334:338.439.5

Черномаз К.Г.¹

¹ старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО КОН'ЮНКТУРОУТВОРЕННЯ НА АГРАРНОМУ РИНКУ УКРАЇНИ ТА СВІТУ

У сучасних умовах глобалізація є однією із визначальних передумов розвитку динамічного продовольчого ринку, який функціонує на конкурентних засадах і вільному доступі аграрної продукції. Теоретично процес формування кон'юнктури аграрного ринку свідчить про його здатність забезпечувати населенню гарантований доступ до продовольства у необхідному обсязі та асортименті. Водночас, практично процес формування кон'юнктури аграрного ринку здійснюється на етапі глобальних змін в економіці. До сучасних тенденцій, які набувають стійкого характеру слід віднести такі, як: агфляція (різке зростання цін на основні продукти продовольства); зростаюча інтенсивність використання природних ресурсів в світі; скорочення площ сільськогосподарських угідь; швидкий розвиток виробництва біопалива із зернових та олійних культур; зниження обсягів інвестицій у сільське господарство; вплив кліматичних змін на процеси агровиробництва та дефіцит води в світі; поглиблення зв'язку між енергетичною і продовольчою кризами; різні умови надання державної підтримки на сільське господарство в країнах світу та інші. Внаслідок дії таких негативних явищ порушується рівновага соціально-економічної структури світового сільського господарства та поступово знижується

платоспроможність населення. Саме в таких умовах відбуваються кон'юнктурні зміни на європейських аграрних ринках, що впливає на вибір стратегічних пріоритетів зовнішньоекономічної торгівлі між Україною та країнами-членами ЄС. Крім того сучасна кон'юнктура глобального ринку аграрної продукції характеризується зміною співвідношення світового попиту і пропозиції, ціновими коливаннями, а також динамічним зростанням торгівлі продовольством у контексті збільшення потреб населення і його доходів у різних частинах світу.

За обсягами виробництва сільськогосподарської продукції та продуктивністю праці у сільському господарстві євро регіон характеризується високим рівнем інтенсивності й товарності цієї галузі. Ринкові реформи сільського господарства, що здійснюються в рамках САП ЄС, спрямовані на модернізацію продуктивних сил та інституційні зміни, адекватні сучасній моделі світового сільського господарства. Засновуючись на перевагах економіки відкритого типу та активній державній підтримці, європейський агробізнес надає можливість сільськогосподарським товаровиробникам реалізовувати свій потенціал у виробництві високорентабельної продукції та досягати конкурентних переваг на зовнішньому ринку. В Європі зосереджено 962 млн га площі сільськогосподарських угідь, що складає 20,7 % світової площі та 134 млн га ріллі, або 10 % від загальної світової площі. На одну особу населення припадає близько 1,5 га земельних ресурсів сільськогосподарського призначення. Європа входить до країн з високим рівнем розораності земель: приблизно 30 % (у країнах ЄС – 43 %), що є результатом тривалого ведення аграрного виробництва та густоти населення. За результатами досліджень ФАО, резервів для розширення площі орних земель в Європі небагато – усього лише 6 млн га. Для національного агробізнесу глобальна кон'юнктура стала поштовхом на шляху підвищення рівня продуктивності використання ресурсного потенціалу та суттєвого збільшення обсягів виробництва конкурентоспроможної продукції. За результатами аналізу даних Міжнародної організації з торгівлі ООН (UNSTAD), на світових ринках продовольства експорт аграрної продукції загалом зріс впродовж 2004–2019 рр. на 798,1 млрд дол., або більш ніж втричі, що в річному вимірі становило 7,7 % приросту його динаміки.

В умовах досить мінливої кон'юнктури глобального продовольчого ринку національні товаровиробники мають низку стійких конкурентних переваг, зокрема, таких як вигідні природно-кліматичні умови виробництва сільськогосподарської продукції, висока її якість і безпечність, що підтверджується міжнародним визнанням, а також зручне логістичне транспортне розташування. Водночас, одним із недоліків сучасного розвитку сільськогосподарського виробництва є домінування сировино-орієнтованого напрямку його розвитку, що зумовлює високу залежність аграрної галузі від

кон'юнктури глобального ринку продовольства. Перспективи розвитку національного виробництва сільськогосподарської продукції передусім визначатимуться можливостями використання переваг його диверсифікації як у частині товарної структури, так і збільшення тієї її частки, яка має зростаючий попит на світовому ринку. При цьому, як засвідчив структурний аналіз глобального ринку продовольства, пріоритет має бути наданий розвитку перш за все товарних груп, де формується не лише висока додана вартість, але й глибока переробка, що вкрай важливо для національної економіки. Адже саме ця продукція генерує високі ціни, а також менш залежна від світової кон'юнктури, користується стабільним попитом на глобальному ринку і забезпечує досить вагому частку надходжень експортної виручки.